

Werkverslag Rotterdams Milieucentrum 2008

Inhoudsopgave:

Bldz. 1   Inleiding

Bldz.

1. Groepenondersteuning

- 1.1 Groepen te water
- 1.2 Groene Conferentie
- 1.3 Groepengelden

2. Klimaatverandering & luchtkwaliteit

- 2.1 Rotterdamse klimaatambities
- 2.2 Energiebesparing bestaande bouw
- 2.3 Klimaatstraatfeest
- 2.4 De Klimaat, Want?
- 2.5 Klimaatplein
- 2.6 De Wereldwachter
- 2.7 Klimaattentoonstelling
- 2.8 Manifesto Cleanshipping
- 2.9 Biobrandstoffen

3. MilieuDivers

- 3.1 Wijkbijeenkomsten en excursies
- 3.2 Rotterdams Milieuvorlichters
- 3.3 Educatieve pakketen
- 3.4 FLEX M
- 3.5 Educatieve pakketen

4. Stadsnatuur & ruimte

- 4.1 Parkenoverleg
- 4.2 Natuur in Kaart
- 4.3 Adviescommissie dierenwelzijn en stadsnatuur
- 4.4 Groenjaar
- 4.5 Groenpunt
- 4.6 Maasvlakte2
- 4.7 SEV II
- 4.8 Visie Kop van Feijenoord
- 4.9 Helinet
- 4.10 Binnenterrein De Arend

5. Jong Groen

6. Landelijk overleg, overleg Milieucentra

7. Communicatie

7.1 Groene Agenda

7.2 Rotterdams Milieucourant

7.3 Websites

7.4 Cineac Milieu TV

Bijlage 1: Groepencontacten in 2008

Bijlage 2: Bezochte conferenties, congressen in 2008

Bijlage 3: Groepengelden in 2008

Bijlage 4: Achterban, bestuur en personeel in 2008

Inleiding

In dit werkverslag leest u wat wij vanuit het RMC in 2008 hebben ondernomen. Het gaat om vele activiteiten, waarbij duizenden Rotterdammers waren betrokken. Denk aan cursussen Natuur in Kaart, de tournee van de Klimaat, Want? door de Rotterdamse wijken, het Klimaatplein, MilieuDivers, de Rotterdamse Milieuvorlichters en nog veel meer. Stuk voor stuk activiteiten met een grote uitstraling en georganiseerd door een klein team aan de Coolsingel 57, maar dan wel mede dankzij de inzet van honderden vrijwilligers!

Ons eerste lustrum gevierd

Belangrijk in 2008 was dat we als Rotterdams Milieucentrum (RMC) vijf jaar als zelfstandige organisatie bestonden; daarvoor waren we tien jaar onderdeel geweest van de Zuid-Hollandse Milieufederatie. Ons vijfjarig bestaan vierden we op meerdere momenten en locaties:

- op 25 maart op de boot, tijdens de ‘deelnemersraad te water’, met alle achterbangroepen;
- van 18 t/m 21 september in de wijk, tijdens het Klimaatplein in het Oude Noorden;
- op 20 september met een drukbezocht MilieuDivers Iftar, waarbij alle betrokkenen bij het project MilieuDivers’ waren uitgenodigd;
- en ter afsluiting van het vijfjarige jubileum op 14 december, met een bijzondere Groene Conferentie in Las Palmas, waar werd gedebatteerd over de toekomst en functie van de vier milieuentra in de vier grote steden. Uit handen van Mario Bakker (directielid DCMR ontvingen we toen van het College van Burgemeester en Wethouders een mooi jubileumcadeau: een aandeel Meewind (windparken op zee).

Ons cadeautje voor heel Rotterdam

Ter gelegenheid van ons eerste lustrum hadden wij zelf ook een cadeautje voor Rotterdam: het nieuwe wandelboekje Rotterdamse Rondjes, dat we samen met het NIVON Rotterdam maakten. Ellen Vogelaar en Machteld Cairo (raadsleden Deelgemeente Noord) kregen op het Klimaatplein de eerste exemplaren aangeboden. De wandelboekjes zijn verkrijgbaar bij de Rotterdam Store aan de Coolsingel, de Stadswinkel aan het Eudokiaplein en bij het NIVON – centrum.

Ik hoop dat dit werkverslag u een goed beeld van onze initiatieven geeft en dat we ook in 2009 kunnen samenwerken aan een groen en milieubewust Rotterdam!

Emile van Rinsum,
directeur Rotterdams Milieucentrum

Activiteiten 2008

1. Groepenondersteuning

Het Rotterdams Milieucentrum (RMC) heeft een achterban van zeventig lidorganisaties. Deze organisaties kunnen een beroep doen op onze ondersteuning en advies (zie bijlage 1 voor een overzicht van de diverse groepencontacten in 2008). Ook ontvangen zij regelmatig een nieuwsbrief. Ze worden betrokken bij onze themadiscussies en activiteiten. Lidorganisaties kunnen een beroep doen op het werkgeld en projectgelden (zie bijlage 3). Een keer per jaar organiseert ons bestuur een deelnemersraad.

1.1 Groepen te water

Vanwege ons vijfjarig bestaan was de vergadering in 2008 een bijzondere: op 15 maart raakte onze achterban 'te water'! Met het schip de Animator gingen onze lidorganisaties de Rotterdamse havens door; wel zestig mensen namen deel aan deze jubileumtocht. Meteen werd ook een deelnemersraadsvergadering gehouden, onder voorzitterschap van RMC-voorzitter Crista Vonkeman, waarbij de werkplannen en het werkverslag van het RMC werden besproken. Na de lunch aan boord was Jeroen Dagevos van Stichting de Noordzee te gast; hij vertelde over de 'duurzame haven', de haven van de toekomst. De nieuwe brochure 'duurzame havens' van Stichting de Noordzee was hierbij de leidraad.

De presentatie van Stichting de Noordzee was voor ons de opmaat voor de op 9 en 10 juli 2008 te houden internationale havenconferentie in De Doelen (World Port Climate Conference). Tijdens deze conferentie wilde wij samen met andere (inter)nationale milieuorganisaties een 'eisenpakket' over luchtkwaliteit, klimaatveranderingen en de 'duurzame haven' overhandigen.

1.2 Groene Conferentie

Hoewel zij openbaar is voor iedereen, is de Groene Conferentie ook een belangrijk 'groepmoment'. De Groene Conferentie werd in 2008 op 14 december georganiseerd in Las Palmas, aansluitend op de indrukwekkende tentoonstelling over Shismaref, een plaatsje in het noorden van Alaska, dat door de klimaatverandering langzaam door de zee wordt verzwoegen.

Het thema van de Groene Conferentie was 'terug naar de basis', met speciale aandacht voor milieuactiviteiten in wijken en buurten, waarbij de Klimaatstraatfeest-campagne als voorbeeld diende. Gasten waren onder anderen Sible Schone, landelijk projectdirecteur van Hier.nu en bedenker van het Klimaatstraatfeest, Frans van der Steen, directeur van het Haags Milieucentrum, Roland Peereboom, directeur van het Utrechts Milieucentrum, en Hans Nuiver, directeur van Org-ID. Samen met onze voorzitter Crista Vonkeman gingen zij in een paneldiscussie in op het thema.

1.3 Groepengelden

De gemeente Rotterdam stelt ieder jaar een bedrag van rond de € 14.000 beschikbaar aan 'groepengelden'. Rotterdamse natuur- en milieugroepen kunnen hier een beroep op doen. Er kan werkgeld worden aangevraagd en projectgeld. Werkgeld is bedoeld voor de postzegels, kopieerkosten en 'thuisvergaderkosten'.

Projectgeld is bedoeld voor kleine projecten of activiteiten van groepen, zoals acties, websites, folders en onderzoeken. In 2008 deden 12 groepen een beroep op werkgeld en 14 groepen op projectgelden. (zie bijlage 3).

2. Klimaatverandering & luchtkwaliteit

Klimaatverandering en luchtkwaliteit zijn beide prioriteit nummer 1 van het Rotterdams Milieucentrum, waarbij het accent in 2008 vooral op klimaatverandering lag. Hoe dan ook lopen activiteiten over klimaat en luchtkwaliteit als een rode draad door ons werk heen. Zo zijn het Nationale Klimaatstraatfeest (zie 2.3), De Klimaat Want? (zie 2.4) en de Wereldwachter (2.5) alle gericht op gedragsbeïnvloeding van de burger. Ook het project Energiebesparing Bestaande Bouw (2.2) is onderdeel van ons sterk op wijken gerichte klimaatprogramma. In oktober gingen we van start met het Nationaal Klimaatstraatfeest in Rotterdam, met een doeltreffend startschot door milieuvorlichter en profvoetballer Karim Moussaoui (zie 2.3).

Ook in de jongerenactiviteiten speelde het thema Klimaatveranderingen en Luchtkwaliteit een belangrijke rol (zie 3.3). Met het tweede educatieve pakket Ons Klimaat (boekje en dvd) gaven de Rotterdamse Milieuvorlichters in 2008 voorlichting over klimaatveranderingen: op scholen, in buurt- en wijkcentra, en op pleinen tijdens De Klimaat, Want?.

Op ETV werden alle uitzendingen van FLEX M over luchtkwaliteit en klimaat herhaald. De uitzendingen waren ook te zien op de landelijke digitale kabelzender GOED TV. Bovendien waren klimaat en luchtkwaliteit gespreksonderwerpen tijdens de wijkbijeenkomsten in het kader van MilieuDivers (zie 3).

Onze klimaat- en luchtactiviteiten zijn erop gericht om burgers concrete handelingsperspectieven te bieden, met als doel: energieverbruik en autogebruik beperken en daarmee ook de uitstoot van broeikasgassen en stoffen die de luchtkwaliteit verslechteren. Er wordt altijd een verband gelegd tussen luchtkwaliteit en klimaat omdat veel dingen die mensen zelf in eigen huis, straat of buurt kunnen ondernemen, goed zijn voor het klimaat en de luchtkwaliteit. De vele activiteiten ontrollen zich in de Rotterdamse wijken en straten, op scholen en in buurthuizen. Duizenden Rotterdammers werden en worden bereikt. Een continu aandachtspunt in de campagne is ook het bereiken van moeilijk bereikbare doelgroepen.

2.1 De Rotterdamse ambitie

Rotterdam is een van de C40-steden. Deze wereldwijde groep steden zet zich gezamenlijk in om klimaatverandering tegen te gaan. Hun doel: minder uitstoot van broeikasgassen, die het versterkte broeikas effect veroorzaken. Rotterdam is zeer ambitieus, want onze stad streeft naar 50% minder CO₂-uitstoot in 2025 (ten opzichte van 1990). Dat is een reductie van maar liefst 25 miljoen ton CO₂ (1) in de komende vijftien jaar!

Om deze ambitieuze doelstelling te helpen realiseren, startten het bedrijfsleven, het Havenbedrijf, de gemeente Rotterdam en de DCMR Milieudienst Rijnmond in 2007 het Rotterdam Climate Initiative (RCI). Speciaal voor dit samenwerkingsverband werd een projectbureau opgericht, met een eigen programmadirecteur.

Het RCI-bestuur wordt verzorgd door vertegenwoordigers van de vier deelnemende partijen, onder voorzitterschap van de burgemeester van Rotterdam. ‘Kwartiermaker’ van het RCI en nauw betrokken bij de opzet en uitvoering is oud-premier Ruud Lubbers. Verder krijgen bestuur en directie advies en bijstand van een RCI-raad, waarin verschillende maatschappelijke groeperingen zitting hebben.

Ook al zijn wij zelf niet betrokken bij het RCI, we volgende ontwikkelingen zeker met grote belangstelling en wel kritisch (vooral de manier waarop men wil monitoren en de resultaten gaat meten). Er was in 2008 weliswaar regelmatig overleg tussen de projectdirecteur van het Rotterdam Climate Initiative (RCI) en ons, met als doel: informatie-uitwisseling en samenwerking. Maar ondanks een toezegging werden wij niet betrokken bij het communicatie- en participatieplan. Wij vinden dit jammer, want bijvoorbeeld het project MilieuDivers zou een goede toevoeging op de campagneplannen van het RCI kunnen zijn. Wel leverden het RCI in 2008 campagnemateriaal aan voor De Klimaat, Want? (zie 2.4) en droeg het RCI hier ook financieel aan bij. Bij het Klimaatplein heeft het RCI geen rol gespeeld.

Doordat de landelijke campagne Nationaal Klimaatstraatfeest (zie 2.3) en de publieksactiviteiten van het RCI niet goed geïntegreerd werden, waren er in dezelfde periode aan het eind van 2008 twee publiekscampagnes die zich richtten op gedragsverandering van de Rotterdamse burger in de stad. Beide campagnes maakten gebruik van internet: op www.iktekenervoor.nl stond de publiekscampagne van het RCI en op www.klimaatstraatfeest.nl stond de nationale campagne die ondersteund werd door een groot aantal maatschappelijke groeperingen, het Klimaatverbond en het ministerie van VROM.

2.2 Energiebesparing bestaande bouw

Ook in 2008 werd hard getrokken aan het project Energiebesparing Bestaande Bouw, dat in december 2007 was gestart. Toen al presenteerden wij ideeën over wijkprojecten gericht op eigenaren en eigenaar-bewoners, en over een centraal stedelijk service- en informatiepunt. Zo’n servicepunt zien we graag gekoppeld aan een aantrekkelijk en voor een groot publiek toegankelijk ‘voorbeeldpand’, al dan niet in de vorm van een tentoonstelling.

Graag willen we een plek creëren waar eigenaar-bewoners, verenigingen van eigenaren, particuliere eigenaren van panden en huurders terecht kunnen voor gerichte en onafhankelijke informatie over energiebesparing, voor het maken van afspraken en voor (veel) voorbeelden van energiebesparende maatregelen. Er is in 2008 op verschillende manieren getracht het project Energiebesparing Bestaande Bouw vlot te trekken.

Een kort overzicht van Energiebesparing Bestaande Bouw in 2008

In het kader van Energiebesparing Bestaande Bouw is er begin 2008 contact geweest met stichting Doen, over een eventuele financiering van het project. Financiering was echter afhankelijk van deelname van het RCI en de gemeente Rotterdam. Na de Groene Conferentie in december 2007 is daarom met het RCI overlegd over het plan voor een Klimaat Expo en een voorbeeldpand. Het OntwikkelingsBedrijf Rotterdam (OBR) liet intussen weten niets te zien in het plan voor een voorbeeldhuis; volgens het OBR waren vergelijkbare projecten in het land immers niet succesvol geweest, ze trokken te weinig bezoekers. Zie bijvoorbeeld het Duurzame Huis in Leidsche Rijn, in 1997 opgericht door de stichting Natuur en Milieu.

In februari spraken wij ook met Ecostream over de aanpak ‘wonen plusplus’. Ecostream zag het stedelijk servicecentrum met voorbeeldpand als een welkome aanvulling op hun wijkgerichte aanpak.

Met Nulmat en de stichting Passiehuizen hadden wij contact over passiehuizen en met de stichting Natuur en Milieu en de Nieuwe Unie over het project Sleephelling op het Noordereiland. Zelfs stelden we het RCI voor om een van de Sleephellingwoningen als ‘kijkwoning’ aan te kopen, maar dit plan liep spaak op de gemaakte afspraken met de woningbouwcorporaties. Met de stichting Natuur en Milieu wordt later in 2009 overlegd over een te organiseren ‘passiehuizenconferentie’ op/bij het Noordereiland. Hierbij zouden de Sleephellingpanden als voorbeeld kunnen worden gebruikt.

2.3 Klimaatstraatfeest

Het Klimaatstraatfeest (gericht op energiebesparing bij mensen thuis en in de buurten) is een nationaal initiatief van de klimaatcampagne Hier.nu. De Klimaatstraatfeestcampagne is een samenwerkingsproject tussen SenterNovem, de Woonbond, het Klimaatverbond, Meer met Minder, de Milieufederaties, Buurtlink.nl, Milieucentraal, het Haagse Milieucentrum (HMC) en wijzelf. De praktische uitvoering van het Klimaatstraatfeest is in handen van de milieufederaties, maar in Zuid-Holland nemen wij samen met het HMC de honneurs waar.

Samen met het Haags Milieucentrum zijn wij pas sinds september 2008 bij het Nationaal Klimaatstraatfeest betrokken, toen de Milieufederatie Zuid-Holland afhaakte en ons en het HMC dus werd gevraagd de organisatie in Zuid-Holland in handen te nemen. Zo begonnen wij uiteraard met een achterstand, aangezien de meeste bij het Klimaatstraatfeest betrokken partijen al vanaf januari 2008 met elkaar in overleg waren; zij hadden dus een langere voorbereidingstijd.

Toch besloten we snel om deel te nemen aan het Klimaatstraatfeest. Het mocht immers niet gebeuren dat Zuid-Holland en twee grote steden als Den Haag en Rotterdam niet mee zouden doen aan deze landelijke klimaatcampagne. Bovendien bleek er veel waardering te zijn voor de ‘van-onderop-aanpak’ van ons en het HMC.

En zo werd de provincie Zuid-Holland in tweeën geknipt: straten in steden in het noordelijke deel konden contact opnemen met het HMC, terwijl wij de straten in het zuidelijk deel zouden ‘doen’. Het HMC nam de algehele coördinatie van het Klimaatstraatfeest in Zuid-Holland op zich.

Op woensdag 22 oktober gaf milieuvoorlichter en profvoetballer Karim Mossaoui het startschot voor het Klimaatstraatfeest in Rotterdam, met een poeier in het Excelsior-doel. Dit vond plaats tijdens een gezellige juniorenvoetbalmiddag in het stadion Woudestein, dat helemaal in het teken van het klimaat stond.

Direct stonden alle ‘lijnen’ open en konden vele bewoners hun straten aanmelden via www.klimaatstraatfeest.nl. In het werkverslag 2009 zult u hier vast veel meer over lezen.

www.klimaatstraatfeest.nl

2.4 De Klimaat, Want?

Het project De Klimaat, Want? startte in mei 2007 met het beschilderen van een klein houten paneeltje door minister Jacqueline Cramer en de toenmalige wethouder Orhan Kaya, tijdens het Dunya-festival in Het Park. Ze schilderden de eerste twee klimaatpaneeltjes van de duizenden die nog zouden volgen; aan de wand werd in een groot aantal wijken gewerkt. Tijdens in Klimaatfestival 2007 werden de eerste duizenden kleine kunstwerkjes tentoongesteld, op een enorme wand voor het Rotterdamse stadhuis.

In 2008 gingen de activiteiten van De Klimaat, Want? verder; zo werd in dat jaar in ... wijken op vijftien locaties en 23 dagen lang hard gewerkt aan nog meer kleine paneeltjes, die uiteindelijk werden tentoongesteld op het Noordplein, tijdens het evenement Klimaatplein (zie 2.5). Op schooldagen werkten 29 basisscholen mee aan de wand, met in totaal 2191 kinderen, en in de weekeinden maar liefst 3600 Rotterdammers. Hierdoor groeide de tentoonstelling uit tot een kleurrijke wand met ruim 15.000 kleine paneeltjes! De Klimaat, Want? 2008 werd 20 september officieel geopend door Ahmed Harika, portefeuillehouder Milieu van de deelgemeente Noord.

Tijdens de tournee door de wijken ontdekten de begeleiders dat jongeren iets meer wilden dan kleine paneeltjes beschilderen. Daarom ging beeldend kunstenaar Kata Nunes met jongeren aan de slag om een groot vierluik te beschilderen, waaraan uiteindelijk 46 jongeren uit de wijk meewerkten. Na de expositie op het Noordplein stond het vierluik in oktober ook nog tentoongesteld in de hal van het Rotterdamse stadhuis.

Op alle wijklocaties gaven de Rotterdams Milieuvorlichters voorlichting over klimaat, luchtkwaliteit, duurzaamheid.

www.klimaatwant.nl

2.5 Klimaatplein

Het Klimaatplein werd van 18 t/m 21 september georganiseerd op het Noordplein. Op de donderdag en vrijdag waren basisscholen welkom op het avontuurlijk ingerichte tententerrein, met in totaal 300 kinderen. Op deze 'scholendagen' konden de kinderen op de eerste plaats meewerken aan De Klimaat, Want?, maar ook konden ze kijken naar de speciale klimaatvoorstelling De Wereldwachter. Rotterdams Milieuvorlichters gaven voorlichting over milieu, terwijl vertellers als Paul Middellijn bijzondere verhalen voordroegen, over Anansi de Spin en het klimaat. In de workshops Global Village konden kinderen dans- en muziekworkshops volgen, bij de Balinese danseres Ni Ketut Wirjati en de Chileense zangeres Jacqueline Castro Ravelo; daarbij werd de klimaatboodschap natuurlijk niet vergeten.

Op zaterdag 20 september werd het grote Klimaatpleinwijkfeest georganiseerd, met het Wereldcircus in de Volkstheatertent, De Klimaat, Want?, een poppentheater en veel muziek en theater, allemaal op het Noordplein. 's Avonds was er een bijzondere MilieuDivers Iftar-maaltijd, in samenwerking met de Marokkaanse Vereniging Centrum Noord en het Opbouwwerk van SONOR in het Oude Noorden; vele gasten van binnen uit en van buiten de wijk genoten ervan, inclusief Jan Fischer, de coördinator van het Groenjaar.

Tijdens die Iftarmaaltijd werden twee nieuwe dingen geïntroduceerd: het Klimaatstraatfeest en de nieuwe film in de Cineac Abroad-serie: de videodocumentaire Cineac Paramaribo.

Hierover werden de organisatoren van het Klimaatstraatfeest en de makers van de nieuwe documentaire geïnterviewd. In totaal trok het zaterdagprogramma 12.000 bezoekers en aten er 264 mensen mee tijdens de MilieuDiversIftar in de grote tent.

Zondag 21 september was een dag van wandelen, de Groene Oase (zie 4.4) en het programma Klimaat Mundial. 's Ochtends vroeg vertrokken de eerste wandelaars voor de nieuwe wandelingen: de Rotterdamse Rondjes (zie 4.4). In de middag was er een hele serie muzikale gasten, die tussen de muziek door werden bevraagd over de effecten van klimaatveranderingen in hun land van herkomst. Te gast waren de muzikale familie Kry Familia uit Brazilië, uit Indonesië (Bali) was Ni Ketut Wirjati er, uit Chili Jacqueline Castro Ravelo en ook het Noord-Afrikaanse dans- en muziekgezelschap Manara trad op. In de pauzes speelde het milieutheater De Wereldwachter en ontpopte een rups zich in een vlinder, in een prachtige straattheatervoorstelling van Circus Vladimir. De presentatie van Klimaat Mundial was in handen van Anna Maria Carbonara. Op deze mooie zondag waren maar liefst 7000 mensen te gast op het Noordplein.

Het Klimaatplein werd mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Rotterdamse deelgemeente Noord.

2.6 De Wereldwachter

De Wereldwachter is een straattheatervoorstelling over 'ons klimaat' en 'ieders lucht', gespeeld door de acteur Ruut van Hooft. Deze laagdrempelige voorstelling, die in 2008 twintig keer een gevarieerd publiek trok, werd meestal gecombineerd met een voorlichting door een van de Rotterdams Milieuvorlichters.

www.wereldwachter.nl

2.7 Manifesto Clean Shipping

Op 9 juli 2008 werd het Manifesto Clean Shipping aangeboden aan Mark Habers, (wethouder voor economie, havens en milieu). De aanbieding vond plaats op het Schouwburgplein, in het kader van het World Port Climate Conference, en wel door prof. dr. ir. Leo Jansen, voorzitter van Stichting de Noordzee. Hij deed dat namens zestien lokale, nationale en internationale milieuorganisaties. In de weken voorafgaand aan de aanbieding was de concepttekst van het manifesto via internet al een aantal keren de wereld over 'gevlogen', zodat er op 9 juli ook echt consensus over was. Dat men redelijk snel tot een gezamenlijke tekst kwam, was ook te danken aan het brede havennetwerk van Stichting de Noordzee en het RMC.

In het Manifesto Clean Shipping wordt oproepen om de 'mondiale voetafdruk' van de havens en de scheepvaart drastisch te verlagen, en wel door nieuwe navigatiemethodes, goedkopere haventarieven voor schonere schepen, een betere internationale standaard voor de kwaliteit van scheepvaartbrandstoffen, walstroom en investeringen in duurzame energie.

Diplomatiek incident?

Begin juli was er een soort ‘diplomatiek incident’. Na onze aanmelding voor de conferentie via internet, kregen wij en Stichting de Noordzee de boodschap van het Rotterdamse Havenbedrijf (?) niet welkom te zijn: ‘deze conferentie is bedoeld voor CEO’s en bestuurders’. Ook het RCI beantwoordde ons verzoek tot conferentiedeelname negatief: ‘helaas, de kaartjes zijn op’. Dankzij wethouder Mark Harbers (Havens en Milieu) konden uiteindelijk twee vertegenwoordigers van Stichting de Noordzee alsnog aan het congres deelnemen.

2.9 Biobrandstoffen

Met Gemeentewerken spraken wij over biobrandstoffen en wij namen ook deel aan een expertmeeting over dit thema, ten behoeve van wethouder Harbers. In de expertmeeting stond het te kiezen beleid centraal. Wij bepleitten daar hetzelfde standpunt als verwoord staat in het rapport Helder groene Biomassa (januari 2008), van de stichting Natuur en Milieu en de provinciale milieufederaties. Wij overhandigden de wethouder een exemplaar van dit rapport.

3. MilieuDivers

Met MilieuDivers waren wij al in 2004 begonnen. De aanleiding was dat de meeste lokale natuur- en milieuorganisaties erg ‘wit en grijs’ zijn, terwijl de stad zelf nogal jong en gekleurd is. Actueel is nog steeds het doel om meer jongeren en ‘nieuwe Nederlanders’ te interesseren voor natuur en milieu en voor natuur- en milieuorganisaties. Hoewel financiering erg moeilijk op gang kwam, zijn in de loop der jaren vele activiteiten opgezet die jongeren en wijkbewoners met een allochtone achtergrond hebben bereikt. In 2006 was MilieuDivers onderdeel van het provinciale project Kleurenkapitaal, dat is opgestart en geleid door het IVN-consulentschap Zuid-Holland. Inmiddels is via Kleurenkapitaal ook de provincie Zuid-Holland betrokken bij MilieuDivers. Nog altijd is de animo voor alle MilieuDivers-activiteiten zeer groot.

Vanaf 2004 organiseren wij naast wijkbijeenkomsten over het milieu ook natuurexcursies. Bovendien zijn er als vervolg op de wijkbijeenkomsten diverse wijkworkshops georganiseerd. Speciaal voor jongeren biedt het RMC al drie jaar achtereenvolgende de cursus Rotterdams Milieuvorlichter aan, waarin jongeren les krijgen over luchtkwaliteit, klimaatveranderingen, duurzame ontwikkeling en (milieu)communicatie en presentatie. Na afloop ontvangen de jongeren een certificaat Rotterdams Milieuvorlichter en kunnen ze voortaan zelfstandig voorlichting geven op (middelbare) scholen, in buurthuizen en jongerencentra.

Speciaal voor jongeren maakt het RMC FLEX M een tv-programma over het milieu. De afgelopen jaren zijn in totaal vijftien uitzendingen gemaakt, die worden uitgezonden op ETV en GOED TV. Verder werden in 2008 voor het eerst ook MilieuDivers-activiteiten georganiseerd in Den Haag, samen met het Haags Milieucentrum. Ook werd in 2008 begonnen met het op video in beeld brengen van de MilieuDivers-activiteiten, voor een documentaire over deze activiteiten in het kader van het VROM-project Van Deur tot Dampkring.

3.1 Wijkbijeenkomsten en excursies

In 2008 werden vijftien wijkbijeenkomsten (waarvan drie op jongeren gericht) en vier excursies. Centraal daarin stonden luchtkwaliteit, energie en klimaat en duurzaamheid. Op woensdag 16 april organiseerden wij in samenwerking met het Haags Milieucentrum ook een eerste bijeenkomst in Den Haag. De hierbij aanwezige wethouder Rabin Baldewsingh was zeer enthousiast over de aanpak. Met een subsidie van VROM (Van Deur tot Dampkring) worden ook een aantal MilieuDivers-activiteiten in Den Haag opgezet. In deze aanpak zijn de eigen videodocumentaires van Cineac Abroad vaak de grote publiekstrekkingen (zie 3.2). Op 12 december ging in het Haagse filmhuis de tweede film in deze serie in première: Cineac Paramaribo.

De wijkbijeenkomsten en excursies worden mogelijk gemaakt door o.a. een bijdrage vanuit het budget Rotterdamse Aanpak Luchtkwaliteit, de Nationale Postcodeloterij en het ministerie van VROM (SMOM-regeling, van deur tot dampkring).

www.milieudivers.nl

3.2 Cineac Abroad

In 2006 ging de eerste videodocumentaire in de serie Cineac Abroad in première, Cineac Nador, een film over natuur- en milieu-initiatieven in de provincie (en stad) Nador, in Noord-Marokko. De Abroad-films zijn ‘low-low-budget’-producties, gemaakt door vrijwilligers van Cineac TV, simpel gemonteerd en voorzien van ondertiteling. De films worden vertoond in wijkbijeenkomsten van MilieuDivers en op Cineac TV en zijn grote publiekstrekkingen. Ook zijn de films aanleiding tot (veel) discussie over klimaatverandering, afval, luchtkwaliteit en natuurbehoud.

Eind 2008 ging in het Haagse filmhuis de tweede film in de serie in première: Cineac Paramaribo, die in augustus 2008 was opgenomen in Suriname. Het aantal toeschouwers overtrof alle verwachtingen! Na afloop spraken de Haagse wethouder Leefbaarheid Rabin Baldewsingh en het PvdA-tweedekamerlid Chantal Gill’ard de zaal toe. De nieuwe videodocumentaire zal in 2009 naast Cineac Nador gedraaid worden tijdens veel wijkbijeenkomsten in Den Haag en Rotterdam.

Cineac Abroad wordt mogelijk gemaakt door o.a. een bijdrage vanuit het budget Rotterdamse Aanpak Luchtkwaliteit en de Nationale Postcodeloterij.

3.3 Rotterdams Milieuvorlichters

Voor het derde jaar achtereen werd in 2008 een groep jongeren opgeleid tot Rotterdams Milieuvorlichter, in een cursus bestaande uit vijf bijeenkomsten en een natuurexcursie. Nu kunnen de jongeren zelfstandig voorlichting geven op scholen in buurthuizen en wijkcentra, gebruikmakend van de inmiddels drie boekjes en dvd’s over luchtkwaliteit, klimaat en duurzaamheid (zie 3.5). Op 14 december ontvingen de nieuwe milieuvorlichters hun certificaat, uit handen van RMC-voorzitster Crista Vonkeman, tijdens de Groene Conferentie in Las Palmas, op de Kop van Zuid.

In 2008 werden in totaal 22 voorlichtingen gegeven op scholen, buurthuizen en wijkpleinen (ook gekoppeld aan De Klimaat, Want?). De voorlichtingen werden gegeven door de voorlichters die in 2006 en 2007 werden opgeleid. In totaal bereikten de voorlichters in 2008 zo'n 2000 jongeren.

De RMV-cursus en de voorlichtingen worden mogelijk gemaakt door o.a. een bijdrage vanuit het budget Rotterdamse Aanpak Luchtkwaliteit.

3.4 FLEX M TV

In 2006 startten we voor het eerst met FLEX M, een tv-programma over milieu op ETV. De eerste vijf uitzendingen stonden geheel en al in het teken van de luchtkwaliteit. De uitzendingen in 2007 gingen vooral over klimaatverandering en in 2008 werd duurzaamheid behandeld. Vijf nieuwe uitzendingen werden gemaakt over lifestyle, voeding, mobiliteit, duurzame energie en cradle-to-cradle. In deze laatste uitzending werd nota bene Michael Braungart geïnterviewd, de grondlegger van cradle-to-cradle. Hiervoor reisde de FLEX M-ploeg af naar Frankfurt, om opnames te maken op de aan cradle-to-cradle gewijde beurs.

In iedere serie van vijf uitzendingen zit een videoclip van een rap. In 2008 maakte rapper Sneaky Bigs samen met Rachel Wijsman een rap over duurzaamheid. Ook van deze rap werd een videoclip gemaakt en die is te zien in de tv-serie over duurzaamheid. Alle uitzendingen zijn onderdeel van de educatieve pakketten, bestaande uit een dvd en een boekje (zie 3.5).

FLEX M TV wordt mogelijk gemaakt door o.a. een bijdrage vanuit het budget Rotterdamse Aanpak Luchtkwaliteit.

3.5 Educatieve pakketten

In 2008 kwam het derde educatieve boekje Samen Duurzaam af, gericht op jongeren. Na het boekje over luchtkwaliteit (Ieders Lucht) en klimaatverandering (Ons Klimaat) is er nu dus ook dit combinatieboekje + dvd over duurzaamheid. Alledrie de boekjes zijn via de hybride dvd-cd-rom gekoppeld aan de website www.iederslucht.nl, die door jongeren samen met het RMC wordt bijgehouden.

Op de dvd vinden de gebruikers naast steeds vijf uitzendingen van FLEX M ook een PowerPoint-presentatie en weblinks. De drie boekjes worden in de praktijk gebruikt door de Rotterdams Milieuvorlichters (zie 3.3), door jongeren zelf op scholen voor presentaties en door docenten bij het samenstellen van lessen over milieu. Bij de boekjes zijn ook docentenhandleidingen geschreven, met handige lestips.

Elke Rotterdamse school en sociaal-culturele instelling kon maximaal vijftien gratis boekjes, dvd's en docentenhandleidingen aanvragen. Sowieso ontving elke Rotterdamse middelbare school een exemplaar van beide boekjes. Ook in het boekje Samen Duurzaam, dat eind 2008 van de drukpers rolde, zit een dvd (cd-rom) met vijf FLEX M-uitzendingen over duurzaamheid en een PowerPoint-presentatie, compleet met diverse weblinks. Het boekje zal in 2009 aan de middelbare scholen worden gepresenteerd.

De educatieve pakketten worden mogelijk gemaakt door o.a. een bijdrage vanuit het budget Rotterdamse Aanpak Luchtkwaliteit en de Nationale Postcodeloterij.

www.iederslucht.nl

4. Stadsnatuur & ruimte

Ons werkveld ‘stadsnatuur en ruimte’ is zeer breed. Op stadsnatuur gericht zijn bijvoorbeeld het regelmatig bij elkaar komende Parkenoverleg, het vrijwilligersproject Natuur in Kaart en de activiteiten in het kader van het Groenjaar en het Groenpunt. Ook op het gebied van ruimtelijke ordening volgen we de ontwikkelingen op de voet en reageren we alert op plannen; dit laatste is in Rotterdam nog geen makkelijke opgave, door de bestuurlijke indeling van de stad in deelgemeenten, die ook eigen bestuurlijke bevoegdheden hebben op het gebied van ruimtelijke ordening. In 2008 zijn we bezig geweest met de helikopterhaven van Helinet naast de Brienoordbrug, met een reactie op het bestemmingsplan Maasvlakte 2, met de visie op de Kop van Feijenoord, met de SEV III en ook ‘gewoon’ met het natuurlijke binnenterrein De Arend, in de Kaapstraat.

4. Parkenoverleg Rotterdam

In het Parkenoverleg Rotterdam zijn 25 parken vertegenwoordigd. Er waren in 2008 bijeenkomsten van de hele groep, plus een aantal kleinere overleggen, en op 29 maart organiseerde het Parkenoverleg een excursie naar het Kralingse Bos. Daar werden de parkvertegenwoordigers ontvangen door bosbeheerders en -vrijwilligers. In 2008 werd gewerkt aan een eigen website voor de Rotterdamse parken, met groene informatie over de Rotterdamse parken, groenbeleid en het parkenoverleg. Het Parkenoverleg had deze website willen realiseren in het kader van het Groenjaar 2008, maar helaas werd de aanvraag voor financiële ondersteuning hiervoor niet gehonoreerd. Daarom gaan we proberen deze parkenwebsite het komende jaar te realiseren.

Onderwerpen die aan bod kwamen in het Parkenoverleg: kapvergunningen en herplantplicht, het Bomenstructuurplan, de ‘bomenvisie’ van de gemeente, boomverzorging en assortimentskeuze, bomenziektes, singels en parken en waterhuishouding. Er werd ook volop gesproken over de diverse plannen met parken en veel kennis en informatie uitgewisseld. Gastsprekers tijdens het Parkenoverleg waren onder meer Jos van de Vondervoort (Gemeentewerken), Remmert Koch (beheerder van het Kralingse Bos) en Erik Hoving (van het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard). Ook parkvertegenwoordigers als Lilian van der Horst, Anton Roeloffzen en Marius Huender gaven presentaties over diverse onderwerpen.

Doel Parkenoverleg

Doel van het Parkenoverleg is een platform te vormen voor parken in Rotterdam en de communicatie tussen diverse partijen te bevorderen. Partijen die hier baat bij hebben, zijn bewonersorganisaties, parkbeheerders van de gemeente, (deel)gemeentebesturen, parkgroepen (‘vrienden van het park’) en wijzelf. Tussen al deze partijen wordt kennis uitgewisseld en de betrokkenheid van Rotterdammers bij de parken neemt toe, wat leidt tot een hogere kwaliteit van het groen in Rotterdam.

4.2 Natuur in Kaart

Natuur in Kaart is een samenwerkingsproject met bureau Stadsnatuur dat gericht is op het opleiden van natuurinventariseerders. Ieder jaar worden cursussen aangeboden die weer nieuwe mensen opleiden. In 2008 waren dit de cursussen Mus, Gierzwaluwen en Winterwatervogels. Momenteel bestaat het aantal tellers uit zo'n 220 vrijwilligers.

Dat Natuur in Kaart meer is dan alleen het tellen van flora en fauna, bleek toen een van de vrijwilligers in juli een renovatieproject ontdekte dat vele nesten van gierzwaluwen bedreigde. Via ons en het bureau Stadsnatuur werd direct de milieupolitie ingeseind, die het bouwproject snel stopzette. Met vereende krachten en dankzij diverse sponsors is een groot aantal gierzwaluwdakpannen geplaatst (na bepaling van de exacte plaats van de nesten).

www.natuurinkaart.nl

4.3 Dierenwelzijn en Stadsnatuur

Na een lange periode van onduidelijkheid werd in 2008 een begin gemaakt met de start van een adviescommissie Dierenwelzijn en Stadsnatuur. De komst van de commissie is een gevolg van de in 2005 ingediende motie Recreologie in de gemeenteraad (door Leefbaar Rotterdam en het CDA). Bij het overleg over de commissie zijn in 2008 de dierenbescherming Rijnmond en wijzelf betrokken geweest. Sport en Recreatie krijgt van de wethouder de opdracht om de commissie op touw te zetten. Het uiteindelijk door Sport en Recreatie, de dierenbescherming en ons gemaakte plan is nu echter door de wethouder afgekeurd, dus ook de geplande installatie van de adviescommissie is op het laatst afgezegd. Eind 2008 is het nog steeds onduidelijk hoe het verder moet met deze kwestie, die helaas al jarenlang sleept.

www.dierenwelzijnstadsnatuur.nl

4.4 Groenjaar 2008

In het kader van het Groenjaar 2008 ontwikkelden wij twee activiteiten: Rotterdamse Rondjes en de Groene Oase. Plannen voor een aparte parkenwebsite, het jongeren- 'groenproject' Jong Groen en het project Park in Kaart werden door de Groenjaar-organisatie afgewezen. Ook het plan voor de Groene Oase moest qua programmering nogal worden 'uitgekleed'.

Door een koppeling te leggen met de MilieuDivers Iftar en het Klimaatplein (in september) konden we een zeer succesvolle activiteit van de Groene Oase maken; deze werd op 20 en 21 september bezocht door zo'n 12.000 mensen. Er werd ook deelgenomen aan de evaluatie van het Groenjaar en er waren vooraf diverse kennismakingsbijeenkomsten. Verder bleef onze bijdrage aan het Groenjaar helaas beperkt.

Samen met het NIVON realiseerden we wel het boekje Rotterdamse Rondjes, met vier groene stadswandelingen die op het Noordplein beginnen. Op zondagochtend 21 september werd het eerste exemplaar uitgereikt aan Ellen Vogelaar en Machteld Cairo (raadsleden van de Rotterdamse deelgemeente Noord). Bij het nieuwe boekje zat ook een koekje met dezelfde naam: Rotterdams Rondje; het werd ontwikkeld en gebakken door taartenatelier Dunya, samen met de leerlingen van het Albeda-college.

4.5 Groenpunt

Het Groenpunt is een overleg tussen Sport en Recreatie (Natuur en Milieueducatie), het NIVON Rotterdam, de stichting Landschapsonderhoud Rotterdam, de Rotterdamse Bond voor Volkstuinders, de stichting Ark en wij. Het doel is groene publieksactiviteiten onder de aandacht van het Rotterdamse publiek te brengen.

Het Groenpunt is naast een overleg ook een echt ‘groen punt’: een paal met daarop een groene punt. Jaarlijks wordt het Groenpunt geslagen in een natuurgebied waar vrijwilligers een grote rol spelen bij het beheer en onderhoud en/of waar (bouw)ontwikkelingen een bedreiging vormen.

In 2008 kwam het Groenpunt vier keer bij elkaar en werd het daadwerkelijke Groenpunt geslagen in het natuurgebied De Esch.

www.groenpunt.nl

4.6 Maasvlakte2

Op 30 januari organiseerden wij een discussiebijeenkomst over Maasvlakte 2 en de borging van de gemaakte afspraken op basis van Visie en Durf. In de bijeenkomst ging het over de zienswijze die we samen met de Milieufederatie Zuid-Holland wilden indienen, over Maasvlakte2. Ook de positie van Milieudefensie in deze kwestie stond ter discussie. Een tiental vertegenwoordigers van achterbanorganisaties was hierbij aanwezig, evenals Evert Hassink (Milieudefensie-campagneleider), Gerard Peters (Maasvlakte-onderhandelaar namens de Milieufederatie Zuid-Holland), Natuurmonumenten, Zuid-Hollands Landschap, stichting Duinbehoud, Stichting de Noordzee en wij. De bijeenkomst resulteerde onder meer in meer inzicht in afspraken die het cluster van milieuorganisaties maakte met het Havenbedrijf, de manier waarop de borging van de afspraken gaat plaatsvinden én twee gezamenlijke zienswijzes op het bestemmingsplan Maasvlakte2.

www.maasvlakte2.com

4.7 SEV III

Nauwlettend hielden wij de ontwikkelingen rond het derde Structuurschema Energievoorziening (SEV III) in de gaten. In de SEV III legt het kabinet de nut en noodzaak van vestigingslocaties voor elektriciteitscentrales en hoogspanningsmasten vast. Hierover hadden we veelvuldig contact met de Milieufederatie Zuid-Holland en met het ministerie van Economische Zaken; op 22 mei bezochten we uiteraard ook de informatiebijeenkomst.

4.8 Kop van Feijenoord

Op afstand volgden we in 2008 de totstandkoming van de Visie Kop van Feijenoord en op 15 september schreven we onze reactie op de visie Kop van Zuid. In onze brief aan de deelgemeente Feijenoord pleitten we voor een groene aanpak en meer oog voor de luchtkwaliteit als het gaat om de verlenging van de Willemsbrug. De inrichting van de spoortunnellocaties zien wij liever groen.

Ook pleitten wij voor een nieuw ‘stadspark op zuid’ en stelden wij voor om niet te sleutelen aan het Nassaupark, maar dit slechts goed te onderhouden. Het Jan Eleveld op het Noordereiland moet als buurtpark behouden blijven, om te kunnen voldoen aan de groennorm van 75 m² per huishouden. In de brief wezen we bijvoorbeeld ook op de afwezigheid van termen als ‘duurzaamheid’ en ‘duurzaam bouwen’ in de Visie Kop van Zuid...

4.9 Helinet

Het plan van het bedrijf Helinet om direct naast de Brienoordbrug voorbij het natuurgebied De Esch een helikopterplatform aan te leggen, deed veel stof opwaaien. Bewonersorganisaties uit Kralingseveer en De Esch verzetten zich tegen de wijziging van het bestemmingsplan voor dit doel en vormden een actiegroep: Helinet. Wij stonden Helinet met raad en daad bij en waren ter ondersteuning aanwezig bij vele bijeenkomsten en ook bij de bespreking in de raadscommissie. Ook zochten we contact met collega’s in Utrecht, Den Haag (Ypenburg) en Amsterdam die met hetzelfde initiatief te maken kregen. In september besloot het Rotterdamse college om de helikopterhaven tijdelijk (vijf jaar) toe te staan, in afwachting van een permanente centrale helikopterhaven elders in de stad.

4.10 Binnenterrein De Arend

Op 18 juni werd officieel gestart met de aanleg van het binnenterrein De Arend. Portefeuillehouder Robert Baruch onthulde het bord waarop het nieuwe binnenterrein is afgebeeld. Het binnenterrein wordt in opdracht van Gemeentewerken op een natuurlijke manier aangelegd naar een ontwerp van bureau Buitenkans, na uitgebreide planvorming in samenwerking met omwonenden en gebruikers van het terrein. De financiering was in 2007 al geregeld via de Groene Duimen, een aanvraag die toentertijd samen met ons tot stand was gekomen. Bij de inspraak konden de bewoners op onze ondersteuning rekenen.

5. Jong Groen

Het project Jong Groen wil meer doorstroming bevorderen vanuit de natuur- en milieueducatie op (basis)scholen naar activiteiten van milieu- en natuurorganisaties. In 2006 onderzochten wij de behoefte onder jongeren (van 12 t/m 24 jaar) en het concrete activiteitenaanbod van natuur- en milieuorganisaties. Voor dit onderzoek stelden de gemeente (Natuur en Milieu-educatie) en wij financiën beschikbaar. De uitkomsten van het onderzoek werden tijdens de Groene Conferentie 2006 gepresenteerd en besproken. Hierop voortbordurend werd begin 2007 het project Jong Groen gelanceerd. In een projectgroep werkten de diverse partijen samen: de gemeente Rotterdam, het IVN-consulentschap, de scouting en wij, die op verzoek de projectleiding op ons namen. Contacten werden gelegd met diverse natuur- en milieuorganisaties die ook al in het onderzoek waren geïnterviewd.

De voortgang van Jong Groen raakte eind 2007, begin 2008 in een impasse, doordat de toekomstige financiering onduidelijk bleef. Jong Groen vond geen aansluiting bij het Groenjaar en ook niet bij het Europese Jongerenjaar Your World. In april 2008 stopte de gemeente met de projectleider die tot dan toe het onderzoek en het project geleid had. Wij schreven hierover een brief en staakten de medewerking aan Jong Groen intussen. Het antwoord liet ruim negen maanden op zich wachten. In de tussentijd werd de projectleider vervangen door een externe projectleider en ging Jong Groen zonder ons van start.

6. Landelijk overleg, overleg vier Milieucentra

In 2008 overlegden de vier grootstedelijke milieucentra (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) in totaal vier keer met elkaar. Het kwam tot uitwisseling van informatie, waarbij ook mogelijke samenwerkingsprojecten werden besproken. Op 10 april organiseerden de vier centra de jaarlijkse Milieucentrumdag, met het Milieucentrum Utrecht als gastheer.

Ook bezochten we diverse landelijke overleggen, zoals de themakring Mobiliteit van de samenwerkende milieufederaties, evenals de bijeenkomsten ter voorbereiding van het Klimaatstraatfeest.

7. Communicatie

Een goede communicatie met de achterban, het publiek en de beleidsmakers/politiek is voor ons van groot belang. Onze communicatiemiddelen daarvoor zijn de Groene Agenda, de digitale Rotterdamse Milieucourant en onze diverse websites.

7.1 Groene Agenda

De Groene Agenda wordt zes keer per jaar verspreid in de hele regio Rijnmond, in een oplage van 12.000 stuks. De Agenda is gericht op een breed publiek en biedt vele groene activiteiten aan in het Rijnmondgebied. Iedere maand is er ook een groene tip. Daarnaast zijn we gestart met het plaatsen van korte ‘milieuberichten’, onder de titel Rotterdamse Milieucourant. Naast de gedrukte versie van De Groene Agenda is er ook een internetversie, zie www.groeneagenda.nl.

7.2 Rotterdamse Milieucourant

De Rotterdamse Milieucourant (RM-courant) is een digitale nieuwsbrief die naar ruim 2000 e-mailadressen wordt verstuurd. Hij is gericht op mensen met belangstelling voor natuur en milieu en biedt vooral Rotterdamse (maar soms ook algemeen landelijke) onderwerpen aan. De RM-courant is voor ons en onze achterbangroepen ook een mogelijkheid om standpunten en activiteiten bekend te maken.

7.3 Websites

Naast de hoofdwebsites www.milieucentrum.rotterdam.nl en www.groeneagenda.nl hebben we een aantal sub-websites die specifieke projecten ondersteunen, zoals www.klimaatwant.nl, www.milieudivers.nl, www.natuurinkaart.nl en www.atalantajongeren.nl. In 2008 startten we ook de nieuwe (sub)website www.rotterdamserondjes.nl, over de nieuwe stadswandelingen. Speciaal voor jongeren werd de website www.iederslucht.nl gestart (zie 3.5). De website van het Rotterdamse Parkenoverleg over de Rotterdamse parken is in de maak.

Bijlage 1

Overzicht van de Groepenondersteuning in 2008

- *= oppervlakkige ondersteuning middels telefoon - of mailverkeer.
- **= uitgebreide ondersteuning ook middels bijeenkomst(en)/persoonlijk contact
- ***= intensieve ondersteuning door gezamenlijke actie en/of activiteiten

Groep Rotterdamse milieuvoorlichters ***

In totaal wordt een groep van 70 Milieuvorlichters ondersteund, met persoonlijke ‘coaching’ en begeleiding, materiaaluitleen (laptops, beamers en audiovisuele apparatuur), bijeenkomsten en terugkomdagen. In 2008 werden 28 nieuwe Milieuvorlichters opgeleid.

Contact: mail-, telefonisch en digitaal verkeer, bijeenkomsten, organisatie van de cursus RMV 2008 i.s.m. SME-advies. De cursus valt onder het project Milieu Divers.

Uitgevoerd door Mohamed Hacene en Angelique Vandevenne.

Onderdeel van MilieuDivers.

Vrouwenstudio Cleo Patria (7 wijkstudio's) ***

Cleo Patria is een organisatie die gericht is op het participeren en emanciperen van vrouwen.

Cleo Patria krijgen onze ondersteuning om milieu en klimaatonderwerpen ter sprake te brengen. In vier wijkstudio's zijn bijeenkomsten over klimaat en luchtkwaliteit geweest.

Contact: wijkbijeenkomsten, vergaderingen en telefonisch/e-mailcontact.

Uitgevoerd door Mohamed Hacene.

Onderdeel van MilieuDivers.

Natuurspeelplaats Ruigeplaat in Hoogvliet ***

Op woensdag 26 maart werd officieel de stichting Natuurspeelplaats Ruige Plaat (Hoogvliet) opgericht. Deze natuurspeelplaats werd opgezet door de stichting Ark en was al langer open voor kinderen uit de deelgemeente. Om in aanmerking te komen voor subsidieondersteuning was het nodig een eigen lokale stichting op te zetten. Wij vaardigen (tijdelijk) iemand af in het bestuur van de nieuwe stichting.

Uitgevoerd door: Wouter Bauman.

Bewonersgroep De Arend ***

Binnenterrein De Arend ontving in 2006 een Groene Duim van de wethouder buitenruimte Bolsius. Wij ondersteunen de groep bij het realiseren van een groen en natuurlijk binnenterrein en speelplaats. Op 18 juni werd feestelijk het ‘bouwboard’ onthuld, met informatie over het inrichtingsplan voor de omwonenden en de spelende kinderen.

Contact: vergaderingen, procesbegeleiding, gezamenlijke organisatie van activiteiten en e-mailcontact.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Bewonersorganisatie Afrikaanderwijk **

Wij zijn betrokken bij het overleg van de bewonersorganisatie Afrikaanderwijk, samen met het opbouwwerk. Concreet geven wij ondersteuning en advies op het gebied van natuur en milieu en bewonersparticipatie.

Contact: vergaderingen op aanvraag, niet periodiek telefonisch contact.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Bewonersgroep Kick off **

Kick off is een groep uit Rotterdam die zich inzet voor de verbetering van de luchtkwaliteit en de hoeveelheid auto's in Blijdorp. De groep is ontstaan als 'protest' tegen de te plannen ondergrondse parkeergarages in de wijk. Kick off vraagt regelmatig advies en milieustukken over luchtkwaliteit.

Contact: ondersteuning op aanvraag, informatie-onderzoek, sporadisch persoonlijk contact.

Uitgevoerd door: Isolde van Overbeek en Mohamed Hacene.

Kick off is een lidorganisatie van het RMC.

Wellant College (Kralingen) *

Het Wellant College is een groen opleidingscentrum dat zich meer wil profileren in Rotterdam en ook jongeren met een allochtone achtergrond als nieuwe studenten wil aantrekken.

Contact: advies en ondersteuning.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Tarwewijk Doet 't ***

Tarwewijk Doet 't is een project in het kader van de Vogelaarwijken. Het wordt uitgevoerd i.s.m. Cleopatria, het opbouwwerk, de deelgemeente Charlois, SenterNovem en SME-advies.

Wij coördineren het project en werven de deelnemers.

Onderdeel van MilieuDivers.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Binnengroen, Buitengroen ***

Het project Binnengroen, Buitengroen is geïnitieerd door Dona Daria (vrouwenemancipatiecentrum) en wordt door ons ondersteund en geadviseerd. Gezamenlijk worden activiteiten rond het thema 'de boom' opgezet.

Contact: mail- en telefonisch contact, advies, ondersteuning en bijeenkomsten.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Onderdeel (gedeeltelijk) van MilieuDivers.

Dona Daria is een lidorganisatie van het RMC.

Cos-Rijnmond *

Cos-Rijnmond is een bekende partner uit voorgaande projecten. Zij raadplegen ons en schakelen ons in als 'adviseur' over onderwerpen als milieu en duurzaamheid.

Contact: telefoon en mail.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Klimaatstraatfeest-campagne ***

Klimaatstraatfeest is een landelijke campagne die in oktober 2008 van start ging en die loopt t/m mei 2009. In Rotterdam en omstreken wordt het ondersteund en gecoördineerd door ons.

Contact: telefoon, mail, persoonlijk contact, organisatie van de officiële start van de campagne in Rotterdam (en Zuid-Holland), organisatie van de bezoeken van weerman Piet Paulusma (tv-uitzendingen SBS6), advies en ondersteuning bij de organisatie van (buren)acties.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene, Angélique Vandevenne en Emile van Rinsum.

Cineac TV ***

Stichting Cineac TV is een lokale tv-zender die op een laagdrempelige manier programma's maakt voor de Rotterdamse wijken. Programma's worden door bijna honderd vrijwilligers gemaakt. Wij ondersteunen Cineac TV door het stimuleren van meer milieuprogramma's en door de TV-vrijwilligers milieubewuster te maken.

Contact: telefoon en mail, bijeenkomsten, persoonlijke contact, gezamenlijk maken van milieu-tv-programma's, het maken van plannen voor 2009 t.b.v. de campagne Klimaatstraatfeest.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene.

Cineac (milieu) TV is een lidorganisatie van het RMC.

SVVP **

De Stichting voor Vernieuwing en Participatie is binnen haar organisatie druk bezig om natuur en milieu als reguliere onderwerpen van de stichting te krijgen. Wij ondersteunen en geven advies.

Contact: telefoon en mail, projectgeld 2008.

Uitgevoerd door: Mohamed Hacene; afhandeling projectgelden: Emile van Rinsum.

SVVP is een lidorganisatie van het RMC.

Kleurenkapitaal **

MilieuDivers van het RMC was tot 2008 onderdeel van het project Kleurenkapitaal en is nog altijd lid van de denktank van het project.

Contact: bijeenkomsten denktank, mail.

Uitvoering: Mohamed Hacene en Emile van Rinsum

Rotterdams idee, bomenvenster Schiebroek *

Wij ondersteunen het gemeentelijke programma Rotterdam Idee, met ideeën die te maken hebben met natuur, milieu en duurzaamheid. Voor het bomenvenster Schiebroek hebben wij advieswerkzaamheden gevoerd.

Contact: telefoon.

Uitvoering: Mohamed Hacene.

CVD, groen project met stagiaires **

I.s.m. Centrum voor Dienstverlening hebben wij ondersteuning en coördinatie verleend voor maatschappelijke stages op het gebied van groen.

Contact: telefoon, mail en persoonlijke contacten.

Uitvoering: Mohamed Hacene.

Dierenambulance Rotterdam-Rijnmond *

Er zijn gesprekken gevoerd en handreikingen aangeboden om de dierenambulance Rotterdam-Rijnmond meer te ondersteunen.

Contact: telefoon, mail en persoonlijke contacten.

Uitvoering: Mohamed Hacene.

MVCN **

Wij adviseren en ondersteunen de Marokkaanse Vereniging Centrum Noord. Het MVCN is bezig om meer natuur- en milieuprojecten te organiseren voor zijn achterban en meer betrokken te worden bij milieuvraagstukken in de Rotterdamse deelgemeente Noord.

Contact: persoonlijke contacten en gezamenlijke organisatie van de Milieu Iftar op het Noordplein, als onderdeel van het Klimaatplein.

Uitvoering: Mohamed Hacene.

MVCN is een lidorganisatie van het RMC.

Stichting Gezond Overschie **

Wij ondersteunen de stichting Gezond Overschie als het gaat om de luchtkwaliteit in deze Rotterdamse wijk. De stichting was in 2008 vooral actief rond de realisatie van het 'groene scherm' van de A13.

Contact: persoonlijk contact, mail, telefoon en bijeenkomsten.

Uitvoering door Emile van Rinsum.

De stichting Gezond Overschie is een lidorganisatie van het RMC.

Helinet, Heliniet ***

Nauwlettend volgen wij de ontwikkelingen rond de aanleg van de Helikopterhaven nabij de Brienoordbrug en De Esch, al sinds 2006. Regelmatig overlegden wij met bewonersorganisaties in De Esch, het Kralingseveer en Alexanderpolder over de ontwikkelingen rond de nieuwe Helikopterhaven.

Hierover onderhielden wij ook contact met organisaties als het Zuid-Hollands Landschap, de Provincie Zuid-Holland, de Provinciale Milieuorganisaties in Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland en de milieucentra in Amsterdam, Utrecht en Den Haag. Ook met diverse (deel)gemeenteraadsleden werd overlegd over de plannen van Helinet. Een aantal malen was er contact over de kwestie met de firma Helinet, om onduidelijkheden boven water te krijgen.

Wij namen verder deel aan een expertisebijeenkomst van de deelgemeente Kralingen-Crooswijk en een expertmeeting van de raadscommissie ESMV (11 september). Bovendien ondersteunden wij bewoners bij hun inspraak in de gemeenteraadscommissie Fysieke Infrastructuur, waar het punt op de agenda stond. Eveneens ondersteunden wij de oprichting van het comité Stop de Heliherrie (8 september).

Contact: persoonlijk contact, mail, telefoon, bijeenkomsten, ondersteuning externe contacten en schrijven van artikelen.

Uitvoering: Isolde van Overbeek.

Fietsknippers Centraal Station *

Ondersteuning van een bewoner die boos is over het wegnippen van fietsen bij het Centraal Station en het gebrek aan goede fietsenstallingen. Hierover namen wij contact op met de Fietsersbond Rotterdam.

Contact: telefoon en mails.

Uitvoering: Isolde van Overbeek.

Van de Boer **

Brainstormen over een evenement in 2009 gericht op 'regionale producten' en de financiering hiervan.

Contact: telefoon, mail, bijeenkomsten.

Uitvoering: Emile van Rinsum.

Bijlage 2:

Conferenties, congressen, symposia, cursussen en workshops bezocht in 2008:

- Symposium Welzijn Verstrekt Duurzaamheid, 17 januari
- Overleg Maasvlakte2, 7 februari
- Presentatie Kleurenkapitaal, Zuidpleintheater, 7 februari
- Mini milieuseminar, afscheid Jan Laan, 8 februari
- Energiemarkt Woonbron 16 februari
- Debatbijeenkomst SP over klimaat, 17 februari
- Themakring Mobiliteit, Amsterdam, 25 februari
- Debat Europees Jongerenjaar (Your World), Waterfront, 26 februari
- Aftrap Klimaatwetcampagne Den Haag, 27 februari
- Opening Groenjaar 2008, Lijnbaan, 4 maart
- Informatieavond Vlinderstrik, 11 maart
- Nexus SWINGH symposium, 12 maart
- Clean Shipping conference, 13 maart

- Van Deur tot Dampkring, ontmoeting met minister Cramer, 19 maart
- Ondertekening overeenkomst, Woonbond, CPRW 25 maart
- Landelijke workshop 'week van de vooruitgang', Utrecht, 27 maart
- Bouw Rai, Do it conferentie, duurzaam bouwen, 2 april
- Third Dutch Conference CCS CATO, 3 april
- Commissie Buitenruimte van de Rotterdamse deelgemeente Noord, 8 april
- Milieuentrumdag (vier milieuentra) in Utrecht, 10 april
- Milieucafé in Den Haag, 15 april
- Informatiebijeenkomst A16-A13, Ommoord, 15 april
- Afscheid van Koos van Donk, Vogelklas, 24 april
- Ledenraad Milieufederatie Zuid-Holland, 13 mei
- Hoorzitting Tweede Maasvlakte, gemeenteraad, 14 mei
- Rotterdam, Klimaatstad, lezing Gemeentewerken, 14 mei
- Politiecafé SP, Rotterdams Klimaat, 18 mei
- Startschot, burgerparticipatiecampagne RCI, 20 mei
- Informatiebijeenkomst SEV III, 22 mei
- Startsein publiekscampagne RCI, 20 mei (op eigen uitnodiging)
- Internationaal congres scheepvaart en CO₂-uitstoot, 29 en 30 mei
- Inspiratiebijeenkomst Cradle to Cradle Gemeentewerken, 19 juni
- Raadscommissie ESMV, inspreken jaarrapportage luchtkwaliteit, 26 juni
- MZH stakeholdersoverleg, 30 juni
- Klimaatfietstocht tegen de Kolencentrales Maasvlakte, 19 juli
- Startbijeenkomst, Stop de Heliherrrie, 8 september
- Raadscommissie ESMV, inspreken Helikopterhaven, 25 september
- Themakring Mobiliteit, 25 september
- Prijsuitreiking fotowedstrijd Ommoordseveld, 27 september
- Congres, Milieu en Diversiteit, 6 oktober
- Conferentie Eco engineering, 4 november
- Evaluatie Groenjaar 2009, 10 november
- Rotterdamse jongerenraad, 12 november
- Bijeenkomst duurzame speeltuin op zuid, 18 november
- Eindfeest Groenjaar, 25 november
- Nationaal Duurzaamheidscongres, 27 november
- Conferentie Klimaatbestendige samenleving, 27 november
- Afscheid van RCI-directeur Arjan Dikmans, 17 december

Bijlage 3

overzicht groepengelden:

Projectgelden:

Bewoners Tegen Vliegtuigoverlast

Vernieuwing folders wegens overlijden voorzitter

NIVON Rotterdam, wandelvrijwilligersgroep

Ontwikkeling van de RET-wandelingen, inclusief omschrijvingen

Stichting Natuurspeelplaats Ruigeplaat

Opstart rechtspersoon

Rotterdamse Milieuvorlichters RMV jongeren

Excursiekosten naar de tentoonstelling The Last Days of Shishmaref in Las Palmas, en naar Klein Profeit

Jongerengroep Rotterdamse Milieuvorlichters RMV

Feestelijke uitreiking van de certificaten

Bewonersgroep Isaac Huberstraat, Wijkorgaan Crooswijk

Ondersteuning van de zelfwerkzaamheid binnenterrein

Stichting Van de Boer

Een bijdrage in de totale kosten van de opstart van het project

Eetbaar Rotterdam

Ambrosiusgilde

Bijdrage in de kosten van de basiscursus Bijen houden

Stichting de Noordzee

Rotterdamse opening van de Week van de Zee

Parkenoverleg

Overleg tussen bewoners betrokken bij parken

Stichting Landschapsonderhoud Rotterdam

Dvd Kralingse Bos

Stichting voor Vernieuwing en Participatie

Bijdrage aan een groen jongerenkamp

Werkgroep/initiatiefgroep Wollefoppen Groen en Co.

Bijdrage in de kosten van de 3D-visualisatie Wollefoppenpark t.b.v. bewonersparticipatie

Stichting Natuurbescherming Vlinderstrik

Communicatieactiviteiten, bevordering van de bewonersparticipatie

Werkgeden 2008:

Stichting Van den Boer

Stichting Natuurspeeltuin Ruigenplaat

Wereldnatuurfonds, regioteam Rotterdam

Ambrosiusgilde

BTV

Vogelopvangcentrum de Houtsnip

Marokkaanse Vereniging Centrum Noord (n&m activiteiten)

KNNV Rotterdam

Stichting voor Vernieuwing en Participatie

Stichting Natuur Cultuur en Bewegen

Werkgroep/initiatiefgroep Wollefoppen Groen en Co.

Stichting Natuurbescherming Vlinderstrik

Bijlage 4

achterbangroepen, bestuur en personeel

Aangesloten groepen (in willekeurige volgorde)

1. De Bomenridders
2. Stichting Ark
3. Stichting Van de Boer
4. Stichting Pro Groen
5. Stichting Natuur Cultuur en Bewegen
6. KNNV Rotterdam
7. Het Groenpunt
8. Recyclicity/2012 Architecten
9. Stichting Studio Hergebruik
10. Stichting Owaze
11. Zweth Kandelaar Front
12. Atalanajongeren
13. Werkgroep Woonmilieu Provenierswijk
14. Weidevogelgroep Schieveen
15. Vogelklas Karel Schot
16. Vogelasiel De Houtsnip
17. Vogel, vleermuizen en vlinderwerkgroep Noordrand
18. Vereniging Natuur en Milieubescherming Noordrand
19. Ambrosiusgilde Rotterdam
20. Arboretum Hoogvliet
21. Arboretum Trompenburg
22. Bewoners Tegen Vliegtuigoverlast (BTV)
23. Botanische Tuin Kralingen
24. Natuur in Kaart
25. Bewonerorganisatie Cool, werkgroep wijktuinen
26. Dierenbescherming Rijnmond
27. Egelopvang Odilia
28. Werkgroep Eschpolder
29. Fietsersbond, afd. Rotterdam
30. Stichting Gezond Overschie
31. Greenpeace regio Rijnmond
32. Vereniging Tegen Milieubederf
33. IVN Rotterdam
34. Werkgroep Kerk en Milieu
35. Stichting Landschapsonderhoud Rotterdam
36. Milieudefensie, afdeling Rotterdam
37. Natuurpad Hillesluis
38. Moeras IJscubstraat
39. NIVON Rotterdam
40. Aktiegroep Het Oude Westen
41. Ecoteam Insulinde
42. Wijkorgaan Stadsdriehoek, wijktuinengroep
43. Stichting Natuurlijk Zuiderpark
44. Werkgroep Rotterdams wandelpadennetwerk

45. Tunesisch Forum/Arabische Milieuacademie
46. Werkgroep MilieuDivers
47. Stichting So Mi Tan
48. De Speeldernis, natuurspeeltuin
49. Stichting Behoud Zestienhovensepark
50. Rotterdamse Duurzaamheidsclub
51. Samenwerkende Bewonersorganisaties Schiebroek
52. VTV Tuinderslust
53. Wereldnatuurfonds Rotterdam
54. Rotterdamse Bond van Volkstuinders/RBVV
55. Stichting SCRAP
56. Stichting Rotte-Verband
57. Stichting Natuurbescherming Vlinderstrik
58. Vogels op Zuid
59. Wijknatuurteam Alexanderpolder
60. Wijktuingroep Ommoord
61. PIW Kralingen
62. 3VO Rotterdam
63. Anti Bulderbaan Comité
64. ROVER Vereniging van Reizigers Openbaar Vervoer (afd. Rotterdam e.o.)
65. Bewonersgroep Bergpolder Blijdorp
66. Stichting Afri (Jongerenorganisatie Zuid)
67. Marokkaanse Vereniging Centrum Noord (MVCN)
68. Stichting voor vernieuwing en participatie
69. Dona Daria, werkgroep binnengroen, buitengroen
70. Parkenoverleg (overlegplatform)

Bestuursleden in 2008:

Crista Vonkeman, voorzitter
 Patrick van Klink, secretaris
 Taco Schmidt, penningmeester
 Rob Lathouwers, vertegenwoordiger achterbanorganisaties
 Huib Poortman, vertegenwoordiger achterbanorganisaties

Bijzondere functies:

Machteld Cairo, ambassadeur MilieuDivers
 Jan de Haas, voorzitter Rotterdams Parkenoverleg

Personeel in 2008:

Emile van Rinsum, directeur
 Mohamed Hacene, beleidsmedewerker milieu en diversiteit
 Wouter Baumen, beleidsmedewerker stadsnatuur en ruimte
 Isolde van Overbeek, beleidsmedewerker luchtkwaliteit, klimaat en mobiliteit
 Allison Bouhami, bureau manager
 Angelique Vandevenne, coördinator jongeren milieuvorlichters en projecten

Accountant:

Ton Spruit, van Huizer en van Ieperen

Projectmedewerkers in 2008:

Frans Vermeer, website, webmaster, digitale opdrachten
Joost van Tour, productie Klimaatplein, Groene Conferentie, diverse bijeenkomsten
Johnson Macamba, FLEX M tv-programma's, videoclips
Wim Nottroth, Cineac Milieu TV en Cineac Paramaribo
Jan Meijer, organisatie De Klimaat, Want?
Kata Nunes, Jongeren Klimaatschilderbrigade
Ruut van Hooft, de Wereldwachter

Stagiaires:

Ibtisame Abdellaoui (tot 1 juni 2008)
Lynn 's Gravemade (tot 1 februari 2009)

Tekstredactie van dit Werkverslag:

Sam Pitzalis, www.betertelezen.nl

Ekabo-erkend leerbedrijf

In 2008 erkende Ekabo het RMC als leerbedrijf. Dit betekent dat jongeren officieel stage kunnen lopen bij het RMC. De erkenning geldt voor studenten van mbo-opleidingen. Regelmatig worden de stageactiviteiten met Ekabo doorgesproken.